

การศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ

The Diversity of Local Rice and the Information System Development of the Rice Market in Sisaket Province

ศิริกมล ประภาสพงษ์ *
Sirikamol Praphatpong *

สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
Division of Business Computer, Faculty of Administration and Accountancy, Sisaket Rajabhat University, Sisaket 33000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: Sirikamol.p@sskru.ac.th

Received: 2 October 2018 , Revised: 12 November 2018, Accepted: 3 December 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและรวบรวมพันธุ์ข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและรวบรวมพันธุ์ข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ ประชากรได้แก่ ชาวเกษตรกร ในเขตอำเภอเมือง อำเภอราษีไศล อำเภอศิลาลาด อำเภอห้วยทับทัน อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอปรังค์ภู อำเภอขุขันธ์ และอำเภอภูสิงห์ จำนวน 15 ครอบครั้ว และภาคีเครือข่าย จำนวน 6 หน่วยงานได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ สหกรณ์การเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ สำนักพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ประกอบการ โรงสีเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอุ่มแสง ตำบลคู อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเจาะจง ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ใช้การวิจัยแบบชุมชนเป็นฐาน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกบริบทพื้นที่ ชุมชน แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกเทป บันทึกเสียง แบบสนทนากลุ่ม แบบสังเกต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ข้าวที่เกษตรกรในพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ข้าวเจ้าและพันธุ์ข้าวเหนียว จำนวน 7 สายพันธุ์ ซึ่งเป็นข้าวที่นิยมปลูกเพื่อกินและจำหน่ายในปัจจุบันในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 7 พันธุ์ ได้แก่ 1) พันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ 2) พันธุ์ข้าวมะลิแดง 3) พันธุ์ข้าวมะลินิลสุรินทร์ 4) พันธุ์ข้าวเหนียวดำ 5) พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 6) พันธุ์ข้าว กข.15 7) พันธุ์ข้าว กข.6 และเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 17 พันธุ์ ปัจจุบันชาวนาในจังหวัดศรีสะเกษนิยมปลูกข้าวไว้กินเองและแบ่งไว้เพื่อจำหน่ายและบางส่วนปลูกเพื่อสะสมพันธุ์ และมีชาวนาบางกลุ่มที่เข้าร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวปลูกข้าวเพื่อจำหน่ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้มีการรับประกันราคาข้าวให้กับชาวนา มีการส่งข้าวเจ้าจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลจากการใช้ประโยชน์ของพันธุ์ข้าวจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เพื่อเป็น “อาหาร” โดยข้าวสำหรับชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วถือว่าเป็นอาหารหลักในชีวิตประจำวันที่มีนุ้ยเร้าต้องบริโภควันละสามมื้อ นำมาทำขนมพื้นบ้านและนำมาเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมข้าว และในงานวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลพันธุ์ข้าวที่ศึกษามาพัฒนาในรูปแบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของ

พันธุ์ข้าวพื้นเมืองและพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก เพื่อจำหน่ายในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นช่องทางให้คนทั่วโลกได้รับรู้ตามโดเมนเนม <http://ricecenter.krubpom.com>

คำสำคัญ: ความหลากหลาย ข้าวพื้นเมือง ระบบสารสนเทศฐานข้อมูลพันธุ์ข้าว

Abstract

This research aims to 1) study the diversity of local rice and collect jasmine rice in Sisaket province; 2) develop information technology system of local rice and the collection of jasmine rice in Sisaket province. The sample groups consisted of 15 family that were selected from Muang District, Rasisalai District, Silalad District, Huaytubtan District, Utumponpisai District, Pranggu District, Khukhan District and Phusing District, and 6 agencies including Sisaket Provincial Agriculture Office, Community Development Agency of Pranggu District, Sisaket Agriculture Cooperative, Sisaket Provincial Commercial Office, mill operator in Sisaket and Ban Oomsaeng Community Enterprise at Du Sub-District, Sisaket. The sample were selected using the purposive sampling method. The author applied PAR to research procedure with community based research. The measurements of the research to collect the qualitative data were community context report, questionnaires, the voice recorder, the form of group discussion, and observation form.

Results from data analysis showed that there were 7 cultivars of both paddy and sticky rice. The seven cultivars were popular to be grown for consuming and trading nowadays in Sisaket province including 1) rice berry, 2) red jasmine rice, 3) dark jasmine rice from Surin, 4) black sticky rice, 5) white jasmine rice 105, 6) Kor Khor rice 15, and 7) Kor Khor rice 6. In addition, 17 cultivar were found to be a local rice of Sisaket provincet. Currently, farmers in Sriliket province prefer to grow rice for their households, some divided for sale and some to be seed for planting. Some groups of farmers join community enterprise especially the Center of Growing Rice for Trading. This center has been warranting the rice price, and trading and exporting the rice both domestic and abroad trading. The result of rice genetic application in Sisaket expressed that rice is the main food for population in Southeast Asia-3 times a day, and rice is used to make snacks and also used in ritual ceremony. The author has gathered the data to develop to be data base as information technology system about local rice and popular rice for trading in Sisaket province as one of channel to share the information world wide web: <http://ricecenter.krubpom.com>

Keywords: diversity, local rice, rice data base information system

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพแห่งหนึ่งของโลกมีทรัพยากรที่ทรงคุณค่ามีประโยชน์ทั้งด้าน การเกษตร เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งด้านชีววิทยาพื้นฐาน ทรัพยากรเหล่านี้มีมนุษย์ได้นำมาเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค [1] โดยเฉพาะข้าวซึ่งถือว่าเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำที่สำคัญของประเทศไทย และในอนาคตข้าวจะเป็นส่วนสำคัญที่สุดอันดับต้นในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการเร่งปรับปรุงการเพิ่มผลผลิต การคัดเลือกพันธุ์ข้าวชั้นดีที่มีราคาสูง การแปรรูปเพิ่ม

มูลค่าราคาทางเศรษฐกิจสำหรับเกษตรกรไทย สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมอาหารของไทยในการเสริมหนุนความมั่นคงทางการผลิตอาหารปลอดภัยให้มีศักยภาพการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อให้เป็นจุดแข็งของประเทศและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบันพบว่า การค้าข้าวอินทรีย์นี้ยังมีปริมาณน้อย แต่แนวโน้มการบริโภคข้าวอินทรีย์มีมากขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคตระหนักถึงความปลอดภัยด้านอาหารและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ของประเทศไทยจะสูงเป็นอันดับ 5 ของโลก และไทยยังคงเป็นผู้นำในการส่งออกข้าวอินทรีย์ไปยังตลาดโลกที่สำคัญหลายประเทศด้วยกัน

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นแหล่งปลูกข้าวพันธุ์หอมมะลิ ชั้นดีแห่งหนึ่งของประเทศไทย และได้มีการตรวจรับรองมาตรฐานข้าวรวมถึงระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษเคมีอีกจังหวัดหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2555 จังหวัดศรีสะเกษได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3,690 ราย โดยเกษตรกรได้รับการอบรมความรู้ในการเพาะปลูกข้าว การเก็บเกี่ยวและมันักวิชาการ นักวิจัยได้ส่งเสริมให้เกษตรกรจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นและยกระดับมาตรฐานของข้าวภายในประเทศให้ได้รับมาตรฐานของต่างประเทศ โดยจะมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น และมีอำนาจเจรจาต่อรอง มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้แปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่ม และนำเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ชาวนาเข้าใจและเข้าถึง ไปเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการจำหน่ายข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้น ข้าวหอมมะลิจังหวัดศรีสะเกษ จึงได้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ 2 อำเภอที่เป็นพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้คืออำเภอรามันไพรและอำเภอกิตติลาตที่เป็นพื้นที่บ่งชี้ทางด้านภูมิศาสตร์ GI เป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างชาติ ก็เป็นที่ยอมรับในมาตรฐาน GI และยังมีอำเภอห้วยทับทันที่เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการทำนาแปลงใหญ่ ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ใหญ่ที่สุด [2] อย่างไรก็ตามเกษตรกรในพื้นที่ยังขาดการวางแผนในด้านการประชาสัมพันธ์และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการด้านข้าว ทำให้ตลาดข้าวของกลุ่มเกษตรกรยังไม่ขยายในกลุ่มผู้บริโภคอื่น ๆ มากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ข้าว” เพื่อสนับสนุนในการตัดสินใจสำคัญการประกอบอาชีพ การดำเนินธุรกิจ ในทิศทางของการใช้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอันจะช่วยให้เกิดประโยชน์ และนำไปสู่การพัฒนาระบบสารสนเทศการตลาดข้าวหอมมะลิในวงกว้างมากขึ้นตลอดจนการนำไปใช้ เพื่อพัฒนาต่อยอดในการใช้ประโยชน์ในแวดวงนักวิชาการ และผู้สนใจต่อไป โดยการพัฒนาระบบที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเทคโนโลยีเว็บให้กับคนอนุชนรุ่นหลังได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศ ด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและรวบรวมพันธุ์ข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและรวบรวมพันธุ์ข้าวหอมมะลิใน

จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ อำเภอรามันไพร อำเภอกิตติลาต และทุกอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ชาวเกษตรกร นักวิจัยที่บ้าน อำเภอรามันไพร อำเภอกิตติลาต และอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ 2) นักวิชาการจากหน่วยงานราชการและผู้ประกอบการ โรงสีเอกชน รวมจำนวน

ทั้งสิ้น 55 คน โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเจาะจง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเนื้อหา ประกอบด้วย 1) ความหลากหลายของข้าวพื้นเมืองและรวบรวมข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ 2) พัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดของข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลา 12 เดือน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศ ด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ อีกทั้งผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่และทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ ชาวเกษตรกร นักวิจัยไทบ้าน ในจังหวัดศรีสะเกษ นักวิชาการจากหน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการโรงสีเอกชน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าว และเกษตรกรผู้ปลูกข้าว รวมถึงผู้ที่เป็น Yang Smart ชุมชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 55 คน โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเจาะจง จึงส่งผลให้การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่การวิจัยมีการสร้างความสัมพันธ์คุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมายทั้งในการเข้าร่วมกิจกรรม ประชุมแลกเปลี่ยนร่วม ชาวเกษตรกรอำเภอราษีไศล อำเภอศีลาจาด และอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ นักวิชาการ และผู้ที่สนใจ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ การสนทนากลุ่ม การจัดอบรม นำเสนอในรูปแบบของฐานข้อมูลตามความเหมาะสมของพื้นที่ ตามกระบวนการโดยวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ แลกเปลี่ยนร่วมกัน ตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการติดตามผล กระบวนการวิจัยจึงดำเนินการในลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง ชาวบ้านกับผู้วิจัย ด้วยการจัดเวทีประชาคม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างหน่วยงานของรัฐ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ชาวนา โดยร่วมกันกำหนดประเด็นที่แท้จริง ศึกษาองค์ความรู้ร่วมกันและรวบรวมพันธุ์ข้าวในจังหวัดศรีสะเกษ และพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป จากนั้นนำผลการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ มาตรวจสอบ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง (Content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเน้นเนื้อหาที่ปรากฏในข้อความหรือสาระอย่างมีระบบ ผู้ดูแลระบบและผู้สนใจจะสามารถเข้าถึงเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ แล้วถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการปลูกข้าว ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เหมาะสมได้ และสามารถปรับแก้ไข เพิ่ม เติม ลบ ข้อมูลที่เป็นข้อความและความนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวได้ยั่งยืนและสืบทอดในวิถีกระบวนการปลูกข้าว จนถึงวิธีการเกี่ยวเกี่ยว และการขายข้าวหอมมะลิ ออนไลน์ในช่องทางนี้ได้อย่างยั่งยืน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนและดำเนินการวิจัยเป็นกระบวนการขั้นตอนดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอตามลำดับประกอบด้วย 1) ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ตำรา หนังสืออินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในชุมชน 2) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ 3) จัดทำแบบบันทึกและเทปบันทึกเสียงในการจัดเวทีประชาคมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดเวทีประชาคมเกี่ยวกับการศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ 4) แบบสัมภาษณ์เน้นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ การศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ 5) แบบสนทนากลุ่ม และแบบสนทนาแบบเจาะลึกในบางประเด็น เช่น การศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีกระบวนการขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ศึกษาเอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและโครงงานวิจัย 2) กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะมาสร้างแบบสอบถาม แบบสนทนาแบบเจาะลึก 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือ 4) ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ 5) ทดลองใช้เครื่องมือ 6) ปรับปรุงเครื่องมือตามเกณฑ์ที่วางไว้ 7) พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา ทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า ได้แก่ มิติบุคคล มิติสถานที่ และทำการสรุปผลข้อมูล โดยผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะตามความเหมาะสมดังนี้ คือ 1) นำตัวอย่างข้าวที่สำรวจพบมาตรวจสอบชนิดโดยอาศัยเอกสารรูปวิธาน (Key) ตามหนังสือ Flora of Thailand หรือเทียบรูปจากหนังสือต่าง ๆ ได้แก่ ข้าวไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน [3] 2) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเน้นเนื้อหาที่ปรากฏในข้อความหรือสาระอย่างมีระบบ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา

รายละเอียดพันธุ์ข้าวในจังหวัดศรีสะเกษ
พันธุ์ข้าวมะลิแดง
เจ้าของพันธุ์ข้าว : นายอุทัย ธรรมวัตร
พันธุ์ข้าวที่ปลูก : พันธุ์ข้าวมะลิแดง
พื้นที่ที่ไปสำรวจ : เลขที่ 28 หมู่ 7 บ้านอุ้มแสง ตำบลคู
อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ
พื้นที่นา : จำนวน 17 ไร่

รายละเอียดพันธุ์ข้าวในจังหวัดศรีสะเกษ
พันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่
เจ้าของพันธุ์ข้าว : นายสุคดี นิลวรรณ
พันธุ์ข้าวที่ปลูก : พันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่
พื้นที่ที่ไปสำรวจ : เลขที่ 54 หมู่ที่ 11 บ้านอุ้มแสง
ตำบลห้วยคำ อำเภอรามายีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกร ของกลุ่มวิสาหกิจข้าวอุ้มแสง ตำบลคู อำเภอรามายีไศล จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา : ศิริกมล ประภาสพงษ์, การสัมภาษณ์ เจ้าของพันธุ์ข้าวในจังหวัดศรีสะเกษ: 2559

รายละเอียดพันธุ์ข้าวในจังหวัดศรีสะเกษ
เจ้าของพันธุ์ข้าว : นางอัมพร แก่นอินตา
พันธุ์ข้าวที่ปลูก : หอมมะลิ กข 15
พื้นที่ที่ไปสำรวจ : เลขที่ 208/2 หมู่ที่ 1 หมู่บ้านห้วย
ตำบลห้วยตามอญ อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 2 สัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกร หมู่บ้านห้วย ตำบลห้วยตามอญ อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา : ศิริกมล ประภาสพงษ์, การสัมภาษณ์ เจ้าของพันธุ์ข้าวในจังหวัดศรีสะเกษ: 2559

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ สรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและรวบรวมพันธุ์ข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ จากการลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับเกษตรกร โดยพบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวพื้นเมืองในเขตจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองรวมทั้งสิ้น 17 สายพันธุ์ ดังตารางที่ 1-3

ความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ มติทางสังคม วัฒนธรรมและข้าวในวิถีของคนจังหวัดศรีสะเกษซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือที่เรียกกันว่า ภาคอีสาน สำหรับสังคม วัฒนธรรมของวิถีคนอีสานแล้วถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้าวและความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยในวัฏจักรปฏิทินในรอบหนึ่งปีนั้นจาก “ฮีสลิสสองกองสิบสี่” ถือว่าเป็นแกนหลักของกระบวนการปฏิบัติการทางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งมีการประกอบประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้นในแต่ละเดือน ซึ่งผู้เขียนได้นำมาเขียนเพื่อเป็นการปูทางสร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่าน ได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนความเชื่อทางศาสนา ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกต่อทรัพยากร โดยเฉพาะข้าว ซึ่งมีมิติทางสังคมวัฒนธรรมรวมถึงกล่าวสามารถนำเสนอ ดังนี้

เดือนอ้ายหรือเดือนเจียง เป็นเดือนแห่งการทำบุญข้าวกรรมของพระสงฆ์หรือที่เรียกว่า “ปริวาสกรรม” หมายถึง กิจกรรมของสงฆ์ที่ต้องอาบัติให้ได้สารภาพต่อคณะสงฆ์เพื่อฝึกจิตปฏิบัติให้เกิดสมาธิเพื่อการฝึกฝนพระธรรมวินัย ขณะที่ฆราวาสก็จะทำหน้าที่ในการเตรียมข้าวปลาอาหารเพื่อทำบุญให้กับพระสงฆ์ซึ่งเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าการทำบุญปกติทั่วไป นอกจากนี้บางพื้นที่ก็อาจจะมีการบุญดอกฝ้าย โดยการนำฝ้ายห่มหนาวไปถวายสงฆ์ มีประเพณีเส็งกลอง ทำลานนวดข้าว การทำปลาแดกไว้เป็นอาหารในช่วงหน้าแล้งที่กำลังจะมาถึง

เดือนยี่ เป็นช่วงแห่งงานบุญคุณลานหรือบุญกุ่มข้าวใหญ่ ในหลายชุมชนจะมีการจัดพิธีที่ใหญ่โต เป็นการแสดงออกถึงวิถีคิดและความเคารพต่อข้าวที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนา จะมีการนำข้าวจากแต่ละครัวเรือนมารวมกันที่ลานวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พระสงฆ์จะเทศนาเกี่ยวกับแม่โพสพผู้ซึ่งเป็นผู้ทำให้ข้าวเป็นอาหารของมนุษย์ จากนั้นก็จะถวายข้าวแด่พระเพื่อให้เป็นสมบัติของวัด บางแห่งก็จะนำเอาข้าวมาใช้บูชาของชุมชน ซึ่งในหลายพื้นที่ชุมชนจะนำเอาข้าวที่ได้มาจัดการเพื่อเปลี่ยนเป็นเงินแล้วนำไปใช้ในการพัฒนาวัดและสังคมส่วนรวม รวมทั้งบางแห่งมีการแบ่งและจัดเก็บข้าวดังกล่าวเพื่อให้คนในชุมชนที่ขาดแคลนข้าวในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวหรือประสบการขาดแคลนข้าวได้หยิบยืมเอามาใช้เพื่อการยังชีพก่อนและให้กินภายหลังเมื่อสามารถเก็บเกี่ยวข้าวของตนเองได้แล้ว บุญคุณลานหรือบุญกุ่มข้าวใหญ่เป็นการทำบุญเพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระพุทธศาสนาให้คนในครอบครัวและชุมชนอยู่กันอย่างปกติสุข และขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงออกของชาวนาที่มีต่อข้าวในนามของพระแม่โพสพอันจะนำไปสู่ความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตข้าวในปีต่อไป

เดือนสาม เป็นบุญข้าวจีหรือวันมาฆบูชา ซึ่งจะมีการตักบาตรทำบุญที่วัด ในตอนค่ำจะเป็นการทำบุญด้วยข้าวจีซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปตามพื้นที่แต่ละแห่งเนื่องจากบางพื้นที่ก็จะไปรวมตัวที่วัดแล้วนำเอาข้าวเหนียวที่ปั้นเตรียมไว้มาจีหรือปิ้งไฟ บางแห่งก็จีมาจากบ้าน จากนั้นจะนำเอาข้าวจีไปทำบุญถวายพระ ซึ่งมีตำนานเล่าขานถึงที่มาของบุญข้าวจีว่าในสมัยพุทธกาลมีทาสชื่อนางปุลณทาสีได้นำเอาข้าวจีไปถวายพระพุทธเจ้า แต่ก็เกรงว่าพระพุทธเจ้าจะไม่ฉันเนื่องจากเป็นของทาส แต่พระพุทธเจ้ายังรู้จิตใจของนางและทรงฉันข้าวจีที่นางนำมาถวาย นางจึงปลื้มปีติดีใจจึงเป็นที่มาของการทำบุญข้าวจีของชาวอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้บางพื้นที่ก็จะมีพิธีเลี้ยงผีตาแฮกจากพิธีชนข้าวขึ้นเถ้าหรือยั้งนาง

เดือนสี่ เป็นงานบุญเซเวศ หรือบุญพระเวศที่เป็นการทำบุญฟังเทศน์ของคนอีสาน ซึ่งระลึกถึงการบำเพ็ญ

เพียรด้วยทานบารมีของพระเวสสันดร ซึ่งจะทำให้ผู้ทำบุญได้รับอานิสงส์และไปเกิดในดินแดนแห่งความสุข บางพื้นที่มีการแห่พระอุปคุตตั้งศาลเพียงตา ทำบุญแจกข้าวอุทิศให้ผู้ตายหรือบุญเปตพลี ในงานบุญผะเหวดส่วนมากชุมชนจะมีการเลี้ยงด้วยข้าวปุ้นหรือขนมจีนให้กับผู้ร่วมงาน

เดือนห้า เป็นบุญสงฆ์หรือบุญสงกรานต์ เป็นประเพณีปีใหม่ของไทยที่ยึดถือมาแต่โบราณ มีการบายศรีสู่ขวัญ รดน้ำคำหัวให้กับคนเฒ่าคนแก่ ลูกหลานกลับมาเยี่ยมเยียนบ้าน ในวัดก็ทำบุญและสงฆ์น้ำพระ

เดือนหก เป็นบุญบั้งไฟ เป็นช่วงของการเริ่มต้นฤดูกาลเพาะปลูก การทำพิธีกรรมขอฝนด้วยการจุดบั้งไฟบอภพญาแถนบนฟ้า เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล

เดือนเจ็ด เป็นบุญช่าชะ เป็นงานบุญเพื่อทำความสะอาดสิ่งที่ไม่ได้ออกจากร่างกาย จิตใจและสถานที่อยู่อาศัย ถือว่าเป็นการปิดเป่าเสนียดจัญไรออกจากชุมชน บางพื้นที่ก็จะมีพิธีเลี้ยงผีตาแฮก ผีปู้ตา งานบุญเบิกบ้านเบิกเมือง งานเข้านาคเพื่อบวชนาคคิดตามความเชื่อหลังจากหว่านข้าวกล้าดำนาเสร็จ มีการทำพิธีเช่นสรงเจ้าที่นา เพื่อความเป็นสิริมงคลให้ข้าวกล้าในนาออกงาม

เดือนแปด เป็นบุญเข้าพรรษา มีการแห่เทียนเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในช่วงพระจำพรรษาที่วัด งานบุญแห่เทียนพรรษาเป็นที่โด่งดังในภาคอีสาน โดยเฉพาะที่จังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่

เดือนเก้า บุญข้าวประดับดินจัดทำขึ้นในวันแรม 14 ค่ำเดือนเก้า เป็นการห่อข้าวประดับดินหรือบุญห่อข้าวใหญ่ ชาวบ้านจะจัดอาหารคาวหวาน หมากพลู นูหรือใส่กระทงเล็ก ๆ นำไปวางไว้ตามลานบ้าน ใต้ต้นไม้ข้างพระอุโบสถ เพื่อเป็นการให้ทานแก่เปรตหรือวิญญาณที่ตกทุกข์ได้ยาก รวมทั้งเพื่อให้วิญญาณของญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วได้มารับเอาส่วนบุญอาหารคาวหวานที่นำมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้ เพราะเชื่อว่าเป็นช่วงเดือนที่วิญญาณได้รับการปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้

เดือนสิบ บุญข้าวสาก จะจัดขึ้นหลังจากบุญข้าวประดับดินไป 15 วัน เป็นการนำข้าวมาห่อเป็นมัดเล็ก ๆ แล้วนำมาทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผีบรรพบุรุษ และญาติมิตร และเป็นการบูชาแม่พระธรณี รวมทั้งการเซ่นไหว้ ผีตาแฮก ที่ปกป้องรักษาผืนนา มีการนำเอาข้าวและธัญญาพืชมาทวงกระยาสารเพื่อทำถวายเป็นพุทธบูชา

เดือนสิบเอ็ด เป็นงานบุญออกพรรษา มีพิธีถวายผ้าห่มหนาวในวันเพ็ญ มีงานบุญตักบาตรเทโว พิธีกวนข้าวทิพย์ พิธีลอยเรือไฟมีการถวายผ้าห่มหนาวแด่พระพุทธรูป พระสงฆ์ ในวันเพ็ญมีการแห่ปราสาทผึ้ง พิธีลอย เื่อไฟหรือไหลเรือไฟ

เดือนสิบสอง เป็นบุญกฐิน ในบางพื้นที่จะมีการทำบุญข้าวเม่าเพื่อนำไปทำบุญถวายพระเพื่อเป็นพุทธบูชาเรา จะเห็นว่าฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นวัฒนธรรมหลักของคนอีสานที่เชื่อมสัมพันธ์ของกระบวนการจัดการทรัพยากรและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนที่อยู่อาศัยในระบบนิเวศเดียวกัน และในแต่ละประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะใช้ข้าวเป็นอาหารหล่อเลี้ยงชีวิตของตนเองและครอบครัว วิธีคิดเกี่ยวกับข้าว อำนาจเหนือธรรมชาติและความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นเสมือนสายใยการถักทอของกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนในวัฒนธรรมอีสานตั้งแต่ปัจเจก ครอบครัว ชุมชนและในระดับภูมิภาค ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ ลักษณะของพื้นที่และระบบนิเวศที่อาศัยอยู่ ซึ่งการปูพื้นฐานเบื้องต้นดังกล่าวจะช่วยทำให้เราเข้าใจถึงวัฒนธรรมข้าวของคนอีสานได้อย่างดีต่อไปบทบาทหน่วยงานรัฐกับการส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นบ้านในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ และชายขอบ

ตารางที่ 1 แสดงตารางผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากข้าวพื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ

ประเภทผลิตภัณฑ์	พันธุ์ข้าวที่เหมาะสม
1. ข้าวต้มมัด	ข้าวหอมมะลิ 105
2. ขนมจีน (ข้าวปุ้น)	ข้าวหอมมะลิ 105
3. ข้าวโป่ง	ข้าวเจ้าดอกกระชอม, (เหลือง 11)
4. ข้าวนางเล็ด	ข้าวนางนวล
5. ข้าวลอดช่อง	ข้าวพม่า
6. ข้าวปาด	ข้าวเจ้าดอกกระชอม, (เหลือง 11)
7. ขนมดอกจอก	ข้าวเจ้าดอกกระชอม, (เหลือง 11)
8. สาโท	ข้าวอีแตงน้อย
9. ข้าวหลาม	ข้าวพม่า
10. ข้าวเหนียวตัด	ข้าวพม่า, ข้าวนางนวล, ข้าวก่ำ
11. ขนมหวาน	ข้าวก่ำ
12. ข้าวเม่า	ข้าวนางนวล, ข้าวก่ำ
13. ข้าวจี	ข้าวหอมมะลิ
14. ข้าวตอกแตก	ข้าวพม่า, ข้าวนางนวล

ที่มา: ศรีกรมล ประภาสพงษ์: ระบบฐานข้อมูลพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ: 2559

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกเพื่อกินและจำหน่ายในปัจจุบัน จังหวัดศรีสะเกษ

ลำดับที่	ชื่อพันธุ์ข้าว	ชนิดข้าว	อำเภอ	เจ้าของพันธุ์
1	พันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่	เจ้า	ราษีไศล	นายสุคใจ นิลวรรณ
2	พันธุ์ข้าวมะลิแดง	เจ้า	ราษีไศล	นายอุทัย ธรรมวัตร
3	พันธุ์ข้าวมะลินิล	เจ้า	ราษีไศล	นางสาวทัศนพร สายหงษ์
4	พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105	เจ้า	ราษีไศล	นายประสิทธิ์ ศรีมะเร็ง
5	พันธุ์ข้าวเหนียวดำ	เหนียว	ราษีไศล	นายชาญวิทย์ เพชรรักษา
6	พันธุ์ข้าว กข.15	เหนียว	ภูสิงห์	นางอัมพร แก่นอินตา
7	พันธุ์ข้าว กข.6	เหนียว	เมือง	นายสุคใจ เลื่อมใส
รวมจำนวนทั้งสิ้น				7 พันธุ์

ที่มาข้อมูล: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอุ่มแสง ตำบลคู อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

ข้อมูลพันธุ์ข้าวพื้นบ้านที่นิยมปลูกในปัจจุบันพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เป็นพันธุ์ข้าวเจ้าและพันธุ์ข้าวเหนียวจำนวน 7 สายพันธุ์ ได้แก่ 1) พันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ 2) พันธุ์ข้าวมะลิแดง 3) พันธุ์ข้าวมะลินิลสุรินทร์ 4) พันธุ์ข้าวเหนียวดำ 5) พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 6) พันธุ์ข้าว กข.15 7) พันธุ์ข้าว กข.6 ซึ่งส่วนมากชาวนาจังหวัดศรีสะเกษ นิยมปลูกข้าวไว้กินเองและแบ่งไว้เพื่อจำหน่ายและบางส่วนปลูกเพื่อสะสมพันธุ์และมีชาวนาบางกลุ่มที่เข้าร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวปลูกข้าวเพื่อจำหน่ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้มีการรับประกันราคาข้าวให้กับชาวนา ซึ่งได้มีการส่งข้าวเจ้าจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังตารางที่ 3

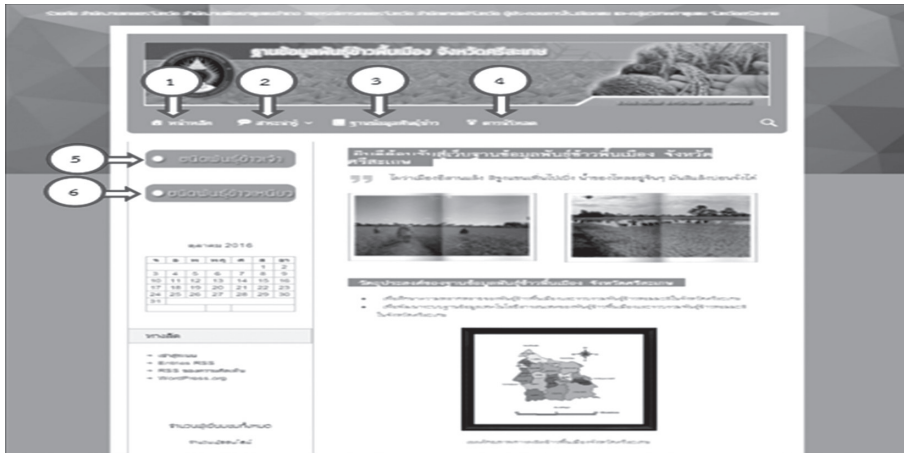
ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อพันธุ์ข้าว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 17 พันธุ์ ดังตาราง

ลำดับที่	รายชื่อพันธุ์พื้นเมือง	ประเภทข้าว	ชนิดการปลูก	พื้นที่พบ
1	กข 15 หรือข้าวดอ	เหนียว	นาสวน	น้ำเกลือ
2	กข.6	เหนียว	นาสวน	เมือง
3	ข้าวเป็ย	เจ้า	นาสวน	เมือง
4	ดอกกู่	เจ้า	นาสวน	เมือง
5	ดอกเคี้ยว	เจ้า	นาสวน	ไพรบึง
6	ดอกเลา	เหนียว	นาสวน	ไพรบึง
7	ดอกหมาก	เจ้า	ข้าวไร่	ขุขันธ์
8	นางลาย	เจ้า	ข้าวไร่	ขุขันธ์
9	นางร้อยเล็ก	เจ้า	ข้าวไร่	ขุขันธ์
10	นางร้อยใหญ่	เจ้า	ข้าวไร่	ขุขันธ์
11	ส้มพันธุ์แกง	เจ้า	นาสวน	ขุขันธ์
12	ส้มพันธุ์ปาย	เจ้า	นาสวน	เมือง
13	สามพัน	เจ้า	นาสวน	เมือง
14	หนองแดง	เหนียว	ข้าวไร่	ขุขันธ์
15	เหนียวน้อยขาว	เหนียว	นาสวน	ขุขันธ์
16	กษัตริย์	เจ้า	นาสวน	ขุขันธ์
17	ข้าวสมัน	เจ้า	นาสวน	วังหิน

ที่มาข้อมูล: ข้าวไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: 2558

ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง 12 สายพันธุ์ ได้แก่ ข้าวเป็ย (ดอกกู่ (อำเภอเมือง) ดอกเคี้ยว (อำเภอไพรบึง) ดอกหมาก (อำเภอขุขันธ์) (อำเภอขุขันธ์) (อำเภอขุขันธ์) (อำเภอขุขันธ์) ส้มพันธุ์แกง (อำเภอขุขันธ์) ส้มพันธุ์ปาย (อำเภอเมือง) สามพัน (อำเภอเมือง) กษัตริย์ (อำเภอขุขันธ์) และข้าวสมัน (อำเภอวังหิน)

2. พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและรวบรวมพันธุ์ข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ จากการลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ข้าวจังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับตัวแทนเกษตรกรและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยพบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าว ในจังหวัด จำนวน 15 ครอบครัวยุ และภาคีเครือข่ายจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เป็นพันธุ์ข้าวเจ้า จำนวน 12 สายพันธุ์ ข้าวเหนียว 5 สายพันธุ์ รวมทั้งสิ้น 17 สายพันธุ์ และได้จำแนกสายพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ นิยมปลูกไว้กินเองและจำหน่ายคือ จำนวน 7 สายพันธุ์แบ่งออกเป็น 7 สายพันธุ์ ได้แก่ 1) พันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ 2) พันธุ์ข้าวหอมมะลิแดง 3) พันธุ์ข้าวหอมมะลินิลสุรินทร์ 4) พันธุ์ข้าวเหนียวดำ 5) พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 6) พันธุ์ข้าว กข.15 7) พันธุ์ข้าว กข.6 แล้วได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์ ตรวจสอบกับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกเพื่อจำหน่ายในจังหวัดศรีสะเกษ 1 ระบบ ตามโดเมนเนม <http://ricecenter.krubpom.com> หน้าต่างหลักของฐานข้อมูลพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ดังรูปที่ 2

ภาพที่ 3 ระบบฐานข้อมูลพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา: ศิริกมล ประภาสพงษ์. ระบบฐานข้อมูลพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ. 2559

แถบเมนูหลัก

1. หน้าหลัก
2. ชนิดพันธุ์ข้าวเจ้า
3. สารความรู้
4. ชนิดพันธุ์ข้าวเหนียว
5. ฐานข้อมูลพันธุ์ข้าว
6. คาวาน์โฮลด์

ผลการสำรวจข้อมูลการศึกษาความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมือง และการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการตลาดข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 15 ครอบครัว และภาคีเครือข่าย ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านข้อมูลพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกเพื่อจำหน่ายในปัจจุบัน และพบพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจำนวน 17 พันธุ์ และพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกในปัจจุบัน จำนวน 7 พันธุ์ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับวิระนุช เข้มอ้มและคณะ [4] ได้ทำการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ความหลากหลายข้าวพันธุ์พื้นเมืองตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ในภูมิภาค จังหวัดเลข ในชุดงานวิจัยความหลากหลาย การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ข้าวพันธุ์พื้นเมือง จังหวัดเลขกลุ่มอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองทั้ง 4 กลุ่ม มีข้าวพันธุ์พื้นเมืองทั้งหมด 38 สาย พันธุ์ แบ่งเป็นข้าวไร่ 15 สาย พันธุ์ ข้าวนา 23 สายพันธุ์ โดยพื้นที่ปลูกข้าวมีภูมิโนเวศที่แตกต่างกัน ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวนาเป็นที่ราบและหุบเขา เน้นการปลูกในพื้นที่กลุ่มข้าวพื้นเมืองบ้านเขาแก้ว เป็นข้าวนาทั้งหมด 12 สายพันธุ์ และกลุ่มข้าวพื้นเมืองบ้านน้ำสวย เป็นข้าวนาทั้งหมด 3 สายพันธุ์ซึ่งและสอดคล้องกับงานวิจัย ยูพิน เกื้อนศรี [5] ระบบฐานข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์ของตำบลวังดิน ตำบลหาดกรวดและตำบลคอรัม มีการพัฒนา โครงการที่เชื่อมกับแหล่งทุนภายนอกโดยหน่วยจัดการความรู้ และวิจัยชุมชนระดับตำบลในตำบล คอรัม และตำบลวังดิน แกนนำเครือข่ายนักวิชาการมีพัฒนาการด้านความรู้และทักษะมากขึ้น และเกิดเครือข่ายหน่วยจัดการความรู้และวิจัยชุมชนระดับตำบล และภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน่วย จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์เป็นตัวเชื่อมประสานการดำเนินงาน จำนวน 1 ระบบ สอดคล้องกับงานวิจัย สมมาตร ทองใบ [6] ได้ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการและความพร้อมการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดขอนแก่น การพัฒนาด้านสารสนเทศควรพัฒนาไปพร้อมกับการฝึกอบรมบุคลากรให้สามารถใช้งาน ได้จริงและจะต้องมีข้อมูลเป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่า การจัดทำให้มีการประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล

เกี่ยวกับผลผลิตข้าวไปสู่การแปรรูปในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายประเภท อาทิ การทำสาโท การทำขนมคอกจอก ขนมนางเล็ด แป้งข้าวเจ้าหอมมะลิ แป้งข้าวหอมนิล แป้งข้าวมะลิแดง และแป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่ สามารถเพิ่มมูลค่าและเกษตรกรสามารถนำไปจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้น การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศและการลงมือปฏิบัติการร่วมกัน ทำให้เกษตรกรเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนามูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรของตนเองและเกิดเครือข่ายของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น ซึ่งในอดีตเกษตรกรเป็นผู้ผลิตข้าวและจำหน่ายในรูปแบบเดิม แต่ในปัจจุบันเกษตรกรสามารถเป็นทั้งผู้ผลิต และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวได้หลากหลายรูปแบบขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยูพิน เตื่อนศรี และนิชกา โมราถบ [7] ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุดรธานี: กรณีศึกษา ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สังกะระห่องค์ความรู้และจัดการความรู้ของเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยที่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลทราบสภาพปัญหาของเกษตรกร และการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต ซึ่งหลังจากเกษตรกรได้เข้าร่วมการทำวิจัยดังกล่าวทำให้เกิดกลไกบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์และรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร เกิดเครือข่ายด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรข้าวอินทรีย์ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด และเกิดภาคีเครือข่ายสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาระบบสารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยใช้เทคโนโลยี Web Service ให้สามารถป้อนข้อมูลและส่งไปที่ส่วนประมวลผลกลางที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น ระบบสารสนเทศศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหรือประจำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าว
2. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์และการป้องกันโรคแมลงด้วยวิธีการที่ปลอดภัยจากสารเคมีอย่างจริงจัง และควรส่งเสริมกลุ่มอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้ทำแปลงอนุรักษ์รวบรวมข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่เหมาะสมกับภูมินิเวศที่แตกต่างกันและให้เป็นแหล่งขยายพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจากระดับตำบลถึงระดับชาติ
3. ควรศึกษาวิธีการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตในการปลูกข้าวให้กับเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ด้านวิธีการจัดทำบัญชีข้าว
4. ควรมีการผลักดันให้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดของข้าวหอมมะลิตามความเหมาะสมของพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ
5. ควรศึกษามาตรฐานของข้าวทั้งมาตรฐานในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่บึงชีทางด้านภูมิศาสตร์ GI ของพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้
6. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรตั้งกลุ่มวิสาหกิจข้าวมากขึ้นเพื่อจะได้มีอำนาจในการต่อรองทางการตลาด
7. ควรสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรู้มีการพัฒนาด้านการแปรรูปผลผลิตจากข้าวมากยิ่งขึ้นและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรในพื้นที่
8. เกษตรกรที่ปลูกข้าวพื้นเมืองควรได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการทำเกษตรอินทรีย์ การป้องกันโรคแมลงด้วยวิธีการที่ปลอดภัยจากสารเคมีอย่างจริงจัง และควรส่งเสริมกลุ่มอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้ทำแปลงอนุรักษ์รวบรวมข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่เหมาะสมกับภูมินิเวศที่แตกต่างกันและให้เป็นแหล่งขยายพันธุ์ข้าวพื้นเมืองจากระดับตำบลถึงระดับชาติ
9. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถสร้างเครือข่าย และขยายฐานผลผลิตข้าว ไปยังผู้บริโภคได้โดยตรง

10. ควรมีการนำเทคโนโลยีชีวภาพที่สามารถช่วยในการวิเคราะห์ความหลากหลายทางพันธุกรรมมาพัฒนาเพื่อให้ได้ตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามสายพันธุ์ไปใช้สำหรับการปรับปรุงพันธุ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์การนำข้าวพื้นเมืองของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] วิสุทธิ์ ไบไม้. ความหลากหลายทางชีวภาพ. ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. ปทุมธานี: สถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (สบวท); 2545.
- [2] ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดศรีสะเกษ. ข้อมูลจังหวัดศรีสะเกษ. [อินเทอร์เน็ต]. ศรีสะเกษ; 2555 [เข้าถึงเมื่อ 10 กันยายน 2558]. เข้าถึงได้จาก: <http://sisaket.immigration.go.th/srisaket.php>.
- [3] อัทธ์ พิศาลวานิช. ข้าวไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ; มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 2558.
- [4] วีระนุช แยมยิ้ม และคณะ. (ม.ป.ป.). การอนุรักษ์ความหลากหลายข้าวพันธุ์พื้นเมืองตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมินิเวศ จังหวัดเลย ในชุดงานวิจัยความหลากหลาย การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ข้าวพันธุ์พื้นเมือง จังหวัดเลย. [อินเทอร์เน็ต].จังหวัดเลย. [เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2558]. เข้าถึงได้จาก: www.riceandlocalfoodloei-laos.com/research.pdf.
- [5] ยุพิน เกื่อนศรี. พัฒนาระบบการจัดการเครือข่ายหน่วยจัดการความรู้และวิจัยชุมชนระดับตำบล เพื่อส่งเสริมเกษตรกรข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุดรดิษฐ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย; 2556.
- [6] สมมาตร ทองใบ. ความต้องการและความพร้อมการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดขอนแก่น. [อินเทอร์เน็ต]. จังหวัดขอนแก่น; 2554 [เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2558]. เข้าได้้ถึงจาก: http://qmis.stou.ac.th/qa/EQA_3/KPI_EQA/.../12_Agiculture%5C54%5C57_Sommart.pdf.
- [7] ยุพิน เกื่อนศรี และนิภา โมราถบ. การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุดรดิษฐ์: กรณีศึกษา ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์ ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง. 2559; 5; 2; 116-132